

อุดมการณ์ทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตย

รศ.ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง
ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มจร

ความนำ (Title)

สังคมประชาธิปไตย (Democracy Society) เป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือ การเป็นสมาชิกของกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมืองและหรือการเป็นเครือข่ายทางการเมืองอย่างเปิดเผย ส่วนทางอ้อมคือการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองใดเป็นการเฉพาะเจาะจง

สังคมประชาธิปไตย จึงเป็นสังคมที่ทุกคน และทุกภาคส่วนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างอิสระและเสรี ด้วยเหตุนี้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) จึงเป็นประเทศที่เลือกระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา (Parliamentary System) หรือประชาธิปไตยในระบบประธานาธิบดี ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องเพราะระบบประชาธิปไตย คือ ดิจิทัลทางการเมือง (Political Digital) ส่วนระบบเผด็จการคือ อนาล็อกทางการเมือง (Political Analogue) ด้วยเหตุนี้ ประเทศใดที่ยังหลงยุค หรือย้อนยุคใช้ระบบอนาล็อกทางการเมืองปกครองประเทศ จึงมักจะมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการประเทศเสมอ

อย่างไรก็ดี สังคมประชาธิปไตย นั้น อาจจะมีจุดอ่อนตรงที่สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของคนในสังคม กล่าวคือสังคมประชาธิปไตยสิทธิและเสรีภาพเป็นหัวใจที่สำคัญ การแสดงออกในเรื่องสิทธิและเสรีภาพที่ไปละเมิดหรือล่วงเกินสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น จึงก่อให้เกิดปัญหาความวุ่นวายหรือความไม่ปกติสุขของคนในสังคมอยู่บ้าง เพราะในกลุ่มคนดีก็ยังมีคนไม่ดีปะปนอยู่ สังคมที่มีแต่คนดีจึงยังไม่เกิดขึ้น แต่ด้วยกลไกการบริหารจัดการบ้านเมืองแบบมีอาชีพของนักการเมืองในระบบประชาธิปไตย ปัญหาต่างๆก็จะค่อยๆหมดไป ดังคำกล่าวที่ว่า “การเมืองต้องแก้ด้วยการเมือง” ซึ่งสอดคล้องกับสุภาษิตไทยที่ว่า “เกาตุกที่คัน” นั่นเอง

๑. ความหมายของอุดมการณ์ (Ideology)

การปฏิรูปทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจะบรรลุสัมฤทธิ์ผลได้ ต้องเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปในเชิงลึก การเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกนั้น ต้องรื้อปรับโครงสร้างของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยยึดระบบคุณค่า (Value System) หรือระบบคุณธรรม (Merit System) เพื่อนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า

“ผลประโยชน์เชิงประชานิยม” (Populism Interests) ดังกรณีที่รัฐบาลในสมัยพรรคไทยรักไทยบริหารประเทศ^๑ เพียงแต่ผลประโยชน์ในเชิงประชานิยม อันเกิดจากผลผลิตทางการเมืองในรัฐบาลสมัยพรรคไทยรักไทยนั้น มีลักษณะเฉพาะหน้าและไม่ยั่งยืน เป็นการสร้างผลประโยชน์เชิงประชานิยม โดยมุ่งหวังผลประโยชน์ทางการเมืองมากจนเกินไป^๒

ดังนั้น หากต้องการปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างยั่งยืน ต้องสร้างกลไกในการปฏิรูปในเชิงคุณค่า ด้วยการปลูกฝังอุดมการณ์ให้กับคนในสังคม อย่างจริงจัง เพราะอุดมการณ์คือชี้นำวาททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประชาธิปไตยในสังคมไทยที่ต้องล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอดเพราะนักการเมืองขาดอุดมการณ์

คำว่า อุดมการณ์ (Ideology) ได้มีนักวิชาการชาวฝรั่งเศสชื่อ แอนตอยเน่ หลุยส์ เดซตัสส์ เดอ ทราซี (Antoine-Louis Destutt de Tracy) นำมาใช้เป็นคนแรกในช่วงปีคริสต์ศักราช ๑๗๙๖-๑๗๙๘ ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ “eidos” และ “logos” เมื่อสนธิเข้าด้วยกันสำเร็จรูปเป็น Ideology หมายถึงศาสตร์ว่าด้วยความคิดของมนุษย์ซึ่งสามารถศึกษาค้นคว้าได้ในเชิงประจักษ์ (Empirical Study)^๓

อุดมการณ์ ในช่วงเวลาต่อจากยุค De Tracy ถึงยุค คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ความหมายก็แปรเปลี่ยนไป เพราะในยุค คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) (๑๘๑๘-๑๘๘๓) อุดมการณ์กลายเป็นสิ่งเพื่อฝัน เพราะมีอาจจะปฏิบัติได้จริง เช่นอุดมการณ์ของโลกเสรีนิยมและสังคมนิยม ซึ่งสามารถพูดได้โน้มน้าวให้คนหลงเชื่อได้แต่ยากเป็นอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติให้บังเกิดมรรคผลได้เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ในยุคของ คาร์ล ปอปเปอร์ (Karl Popper, ๑๙๐๒-๑๙๙๔) จึงให้ความหมายของอุดมการณ์ว่า “อุดมการณ์คือระบบของความคิดที่ปิดตัวเองจากโลกภายนอก”

อย่างไรก็ดี คำว่า อุดมการณ์ (Ideology) ได้มีวิวัฒนาการในทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง กระทั่งถึงยุคสังคมโลกาภิวัตน์ ได้มีการปรุงแต่งและปรับเปลี่ยนความหมายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สังคมการเมืองสามารถนำคำว่า อุดมการณ์ (Ideology) ไปประยุกต์ใช้ให้บังเกิดผลในทางสนองต่อกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ดังคำกล่าวที่ว่า “คนที่ไม่มียุทธศาสตร์ คือคนที่ไร้จุดยืนทางการเมือง” ด้วยเหตุนี้ อุดมการณ์ จึงต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการหลัก คือ

^๑ สุวินัย ภรณวลัย, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเชิงลึก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ Openbooks, ๒๕๔๘), หน้า ๕๘.

^๒ สุวินัย ภรณวลัย, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเชิงลึก, หน้า ๕๙.

^๓ สมเกียรติ วันทะนะ, อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๙-๑๑.

๑. **โลกทัศน์ (World View)** หมายถึง คนที่มีอุดมการณ์ต้องมีจุดยืนบนพื้นฐานแห่งสังคมโลก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เรียกว่า “**มองทะลุโลก**”
๒. **วิสัยทัศน์ (Vision)** หมายถึง คนที่มีอุดมการณ์ต้องมองไกลและใฝ่สูง มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เคยชินสู่พฤติกรรมที่ใฝ่ฝัน เรียกว่า “**คิดใหม่-ทำใหม่**”
๓. **คุณธรรมจริยธรรม (Morality)** หมายถึง คนที่มีอุดมการณ์ต้องยกระดับจิตใจของตนเองสู่ระดับมาตรฐาน คือข้ามพ้นจากผลประโยชน์ตนและพวกพ้อง เรียกว่า “**มีจิตอาสา**”

๒. อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

ในสังคมประชาธิปไตย อุดมการณ์ทางการเมือง คือหัวใจสำคัญยิ่งกว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ แม้อกฎหมายรัฐธรรมนูญจะมีความสำคัญในฐานะเป็นกลไกที่ทรงพลังในระบอบประชาธิปไตย ก็จริง แต่อุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองจะมีพละนุกาพมากกว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างที่ชัดเจนมากที่สุด คือสังคมประชาธิปไตยในประเทศไทยซึ่งผ่านการใช้อกฎหมายรัฐธรรมนูญมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๙ ฉบับ และฉบับสุดท้ายประกาศใช้เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความแตกต่างจากการปกครองในระบอบเผด็จการ ตรงที่มาของอำนาจ กล่าวคือ อำนาจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาจากประชาชนโดยผ่านระบบรัฐสภา คือประชาชนเลือกผู้แทนราษฎร และผู้แทนราษฎรเลือกประธานรัฐสภา และนายกรัฐมนตรี ส่วนการปกครองในระบอบเผด็จการนั้น ผู้นำรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรี มาจากการยึดอำนาจ หรือปฏิวัติรัฐประหาร จึงไม่ยึดโยงกับประชาชน เมื่อเป็นเช่นนี้อุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงมีความแตกต่างจากอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบเผด็จการ

๓. อุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Political Ideology in Democratic Regime)

อุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบเผด็จการ เน้นความเป็นชาตินิยม (Nationalism) รัฐนิยม (Populism) และผู้นำ (Leader) เช่นคำว่า พบกันใหม่เมื่อชาติต้องการ หรือเชื้อผู้นำชาติพันธุ์ เป็นต้น ส่วนอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะเน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ (Right & Liberty) การมีส่วนร่วม (Participation) ความเสมอภาค (Equality) เพื่อให้ทุกคนในสังคมมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน และที่สำคัญอำนาจเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty)

อย่างไรก็ดี คำว่า **ประชาธิปไตย** ที่กำลังกล่าวถึงนี้ แปรจากคำในภาษาอังกฤษคือ “Democracy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณว่า “Demokratia” และ Demokratia นี้ เป็นการผสมกันของ

คำว่า “demos” ซึ่งแปลว่า **ประชาชน** กับคำว่า “Kratos” ซึ่งแปลว่า **ปกครอง** เมื่อสนธิเข้าด้วยกัน สำเร็จรูปเป็น Democracy แปลว่า “**การปกครองโดยประชาชน**” (Government by the People)^๔

นักวิชาการหรือปัญญาชนโดยทั่วไป เมื่อพูดถึงความหมายของประชาธิปไตยมักจะยกถ้อยคำของ อับราฮัม ลิน คอลัน (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของสหรัฐอเมริกา ที่กล่าวสุนทรพจน์สดุดีทหารที่เมืองเกตตีสเบิร์ก (Gettysburg) เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๖๓ ว่า “**การปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประชาธิปไตยเพราะเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน...**” (...government of the people, by the people, and for the people...)^๕

ประชาธิปไตยที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่ชัดเจนมากที่สุดได้แก่ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา โดยประชาธิปไตยในอังกฤษเป็นแบบระบบรัฐสภา ส่วนประชาธิปไตยในสหรัฐอเมริกาเป็นแบบระบบประธานาธิบดี นอกจากนี้ เป็นประชาธิปไตยแบบกระต่างกระด้า ไม่ค่อยจะสโตไสมากนัก แต่ก็จัดได้ว่า เป็นประชาธิปไตยเช่นกัน อาทิ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย และญี่ปุ่น เป็นต้น

๔. หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตย (The Important Principles of Democracy)

ประชาธิปไตยในสังคมโลกมีหลักการที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ คือ^๖

๑. อำนาจอธิปไตยของปวงชน (Sovereignty of the People) หมายถึงการที่ประชาชนมีโอกาสในการแสดงออกทางการเมือง มีกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่างๆ รวมทั้งเลือกผู้แทนไปบริหารจัดการประเทศเพื่อบำบัดทุกข์ และบำรุงสุขอย่างอิสระ และเสรี

๒. สิทธิและเสรีภาพ (Right and Liberty) สิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย หมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ รวมทั้งโอกาสที่สามารถเลือกทำหรือไม่ทำตามความปรารถนาโดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญ

๓. ความเสมอภาค (Equality) หมายถึงความเท่าเทียมกันทางกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ หรือสองมาตรฐาน

๔. ภราดรภาพ (Fraternity) หมายถึง การเคารพในเหตุผลซึ่งกันและกันก็ดี รวมทั้งเคารพในความเชื่อ หรือ สิทธิที่แตกต่างกัน, ความคิดเห็นหรือแนวคิดและทฤษฎีที่ต่างกันจะไม่นำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “**ความขัดแย้ง**”(Conflict)

^๔ วิสุทธ์ โทธิแท้, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^๕ วิสุทธ์ โทธิแท้, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, หน้า ๒.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๙.

อย่างไรก็ดีอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. **ประชาธิปไตยระบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy)** เป็นรูปแบบของประชาธิปไตยสมัยใหม่ ที่ทั่วโลกกำลังหิวโหยและอยากได้ เพราะมีกลไกการตรวจสอบ และถ่วงดุลย์ (Checks and Balances) ระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภา กล่าวคือ รัฐบาลมีอำนาจในการยุบสภา ขณะเดียวกับสภามีอำนาจในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานี้ มีวิวัฒนาการที่ยาวนานมากที่สุด ซึ่งเท่ากับมีการทดสอบและพิสูจน์มาแล้วว่า เป็นระบบที่ดีที่สุดเท่าที่สังคมโลกได้ค้นพบในปัจจุบัน

๒. **ประชาธิปไตยในระบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy)** เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดขึ้นพร้อมกับการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับลายลักษณ์อักษร ซึ่งเกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นครั้งแรก เมื่อปีคริสต์ศักราช ๑๗๘๙ ซึ่งถือว่า สหรัฐอเมริกา เป็นต้นแบบของประชาธิปไตยระบบประธานาธิบดี ส่วนอังกฤษเป็นต้นแบบของประชาธิปไตยระบบรัฐสภา

๕. ประชาธิปไตยที่เป็นอุดมการณ์ทางการเมือง (Democracy as Ideology)

ประชาธิปไตยสมัยใหม่ซึ่งเรียกว่า “อุดมการณ์ทางการเมือง” (Political Ideology) มีจุดเริ่มต้นใน ค.ศ. ๑๗๗๖ ในการปฏิวัติอเมริกา (American Revolution) และการปฏิวัติฝรั่งเศส (French Revolution) ใน ค.ศ. ๑๗๘๙^๗

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง คือ อำนาจเป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนจึงสามารถตรวจสอบพฤติกรรมในการบริหารประเทศโดยผ่านรัฐสภาได้ การตรวจสอบรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยนั้น สามารถตรวจสอบผ่านผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรได้ใน ๓ ประเด็นหลัก คือ

๑. ตรวจสอบทางกฎหมาย (Legal Accountability)
๒. ตรวจสอบทางการเมือง (Political Accountability)
๓. ตรวจสอบทางการคลังหรืองบประมาณ (Financial Accountability)

๖. อุดมการณ์ทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยของไทย

อุดมการณ์ทางการเมือง บางครั้งเรียกว่า “จุดยืนทางการเมือง” (Political Stance)” หรือ “จริยธรรมทางการเมือง (Political Ethics)” หรือ “วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture)” และหรือ “วุฒิภาวะทางการเมือง (Political Maturity)” เพราะสามารถใช้แทนกันได้

^๗ สมเกียรติ วันทะนะ, อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย, หน้า ๒๔๘.

ประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน แม้อุดมการณ์ทางการเมืองจะมีความหมายลึกและกว้างกว่าก็ตาม แต่ทว่าเมื่อกล่าวโดยหลักใหญ่ใจความแล้วย่อมมีนัยคล้ายคลึงกันเป็นอย่างดี

อุดมการณ์ทางการเมือง แบบ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีความแตกต่างจากอุดมการณ์ทางการเมือง ของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และอุดมการณ์ทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย ย่อมแตกต่างจากอุดมการณ์ทางการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตร คำถามก็คือว่า อะไรคือความแตกต่าง? คำตอบคือ จริยธรรมทางการเมือง หรือ วัฒนธรรมทางการเมือง หรือวุฒิภาวะทางการเมือง นั่นเอง

๗. ประชาธิปไตยไม่ก้าวหน้าเพราะปัญหาเรื่องอุดมการณ์

ประเทศไทยมีวิวัฒนาการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ จวบจนปัจจุบัน (๒๕๖๑) เป็นระยะเวลาาร่วม ๘๕ ปีเศษ ระยะเวลา ๘๕ ปี หากเป็นคนยอมเต็มไปด้วยประสบการณ์และ วุฒิภาวะ เพราะล่วงกาลผ่านวัยมานาน แต่ทว่าสำหรับประชาธิปไตยในสังคมไทยนั้น เป็น ๘๕ ปี แห่งความเยาว์วัยหรือวัยทารก เพิ่งจะหัด ยืน เดิน นั่ง และนอน ในภาษาจิตวิทยาเรียกว่า “Child Ego State” คือมี วุฒิภาวะเป็นเด็ก

การที่ประชาธิปไตยในสังคมไทยไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควรนั้น มีสาเหตุหลายประการประกอบกัน กล่าวคือ

๑) **ต้นพันธุ์ประชาธิปไตยไม่ดี** หรือดีแต่ปลูกผิดดินฟ้าอากาศ จึงไม่งอกงาม

๒) **ต้นพันธุ์ประชาธิปไตยดี** และเพาะปลูกบนดินดีแต่ขาดคนดูแลเอาใจใส่จึงไม่เจริญงอกงาม

ประชาธิปไตยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๓๑ ซึ่งอยู่ในยุคของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี มีความโชติช่วงชัชวาล เป็นอย่างยิ่ง เพราะเศรษฐกิจดีและการเมืองนิ่ง การค้าขายการลงทุน รวมทั้งความสัมพันธ์กับนานาประเทศเป็นไปด้วยดี นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นต้นมา ความฝันที่ประเทศไทยกลายเป็นเสือตัวที่ห้าในภูมิภาคเอเชียก็ค่อยๆ ริบหรี่และหมดไป เพราะมีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน คณะปฏิวัติมักอ้างว่า “**นักการเมืองทุจริตคอร์รัปชั่น หรือมีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อชาติบ้านเมือง...**” เป็นต้นซึ่งจริงบ้างเท็จบ้าง แต่เมื่อยึดอำนาจหรือปฏิวัติก็ต้องเริ่มต้นประชาธิปไตยกันใหม่ด้วยกร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับชั่วคราวและฉบับไม่ชั่วคราวกันใหม่ ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงเป็นประเทศเดียวในโลกที่ใช้รัฐธรรมนูญสิ้นเปลืองมากที่สุด^๘

^๘ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, รัฐศาสตร์แนววิพากษ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๑.

๘. ข้อเท็จจริงในทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

ความเป็นจริงของสังคมประชาธิปไตยในประเทศไทย คือทหารหรืออำมาตย์ใจร้อน และผูกขาดความรักชาติ ส่วนนักการเมืองนั้นขาดคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองมีนักการเมืองจำนวนมีใช้น้อยที่เข้าสู่เวทีการเมืองเพื่อเสียงโชค และแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และที่สำคัญไม่มีอุดมการณ์หรือวัฒนธรรมทางการเมือง จึงเป็นจุดอ่อนและช่องว่างให้มีการฉกฉวยอำนาจของฝ่ายอำมาตย์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของนักการเมืองที่สำคัญคือ^๙

๑. ความมีเหตุผล หมายถึง การดำรงชีวิตหรือการดำเนินชีวิต ของนักการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและประเทศชาติ หรือประชาชน อย่างสมเหตุสมผล

๒. การเคารพซึ่งกันและกัน หมายถึง การให้เกียรติต่อกันในฐานะเป็นมนุษย์ด้วยกัน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรี เกียรติยศ และชื่อเสียงเป็นสำคัญ ไม่กล่าววาจาหรือถ้อยคำพรูสวาทหรือโทสวาท อันจะนำไปสู่การฟ้องร้องในคดีหมิ่นประมาทระหว่างกัน

๓. รู้จักข่มใจหรืออดกลั้นในความแตกต่างกัน หมายถึงความหนักแน่นหรืออดทนเพื่อช่วยกันจรรโลงระบอบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงและยั่งยืน แม้จะมีความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ตรงกันก็ตาม

๔. ตกลงกันอย่างสันติวิธี หมายถึงการประนีประนอมในทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของบ้านเมืองหรือประเทศชาติ ไม่เอาชนะคะคานกันด้วยพวกมากลากไป

๕. รู้จักการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงการเข้าใจกระบวนการหรือวิธีการในการให้ทุกภาคส่วนมีกิจกรรมทางการเมือง ไม่ผูกขาดตัดตอนทางการเมืองในลักษณะผลประโยชน์ของพวกเขาหรือวงศ์วานว่านเครือ

๖. ตระหนักในเรื่องสิทธิและหน้าที่ หมายความว่า การเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น เรื่องสิทธิหรือประโยชน์ที่ถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย ทุกคนในสังคมควรได้รับการพิทักษ์รักษาและคุ้มครอง นักการเมืองไม่ควรลุแก่อำนาจ หรือละเมิดสิทธิ ขณะเดียวกันทุกคนที่ดำรงตนในสังคมประชาธิปไตยก็ต้องรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเช่นกัน

๗. อุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่มหาชน หมายความว่า นักการเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสียสละและอุทิศตนในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ โดยพยายามสละผลประโยชน์ของตน พรอค และเครือข่ายให้เหลือน้อยที่สุด

^๙ วิสุทธิ์ โปธิแทน, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, หน้า ๑๖๐.

๘. **มีอุดมการณ์หรือจุดยืนทางการเมือง** หมายความว่า นักการเมืองที่อาสาเข้าสู่ถนนการเมือง ต้องมีอุดมการณ์หรือจุดยืนที่ชัดเจน มั่นคงและหนักแน่น ไม่เอนเอียงหรืออ่อนไหวในเรื่อง ลาก ยศ สรรเสริญ และความสะตอกสบบาย จนลี้มภาระหน้าที่ที่ตนมีอยู่

๙. **เห็นแก่ประโยชน์สุขของชาติบ้านเมือง** หมายความว่า นักการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมุ่งมั่นในการจรรโลงรักษาชาติบ้านเมืองให้บังเกิดความสงบเรียบร้อยและความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง หลีกเลียงการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน

๑๐. **พัฒนาองค์ความรู้ให้บังเกิดความเชี่ยวชาญ** หมายความว่า ในการเป็นนักการเมืองนั้น บางคนอาจจะมีการศึกษาน้อย ความรู้ความสามารถอาจจะไม่มากพอ จึงควรชวนช่วยยกระดับองค์ความรู้ของตนด้วยการศึกษาเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้ความเชี่ยวชาญในการทำงานรับใช้ประเทศชาติ และประชาชน

วัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง ๑๐ ข้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจสรุปรวมลงให้กระชับได้ ๓ ประการ คือ

๑. **มีจุดยืนทางการเมือง (Political Stance)** หมายถึงการตั้งใจที่จะเสียสละและอุทิศตน เพื่อชาติบ้านเมืองอย่างแน่วแน่และจริงจังด้วยความจริงใจ ไม่คิดคดและทรยศต่อประชาชนที่เลือกตน เข้าสู่เวทีทางการเมือง

๒. **มีวุฒิภาวะทางการเมือง (Political Maturity)** หมายถึงมีจิตสำนึกในเชิงศีลธรรมในการ รับใช้ชาติบ้านเมือง โดยไม่อาศัยเวทีทางการเมืองเพื่อแสวงหาโชคลาภและเกียรติยศชื่อเสียงให้กับ วงศ์ตระกูลเพียงอย่างเดียว

๓. **มีอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)** หมายถึงการมีหลักการที่มั่นคงมีจิตใจที่ เข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตรวจสอบ เป็นรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน ที่สำคัญต้องยึดมั่นในระบบ รัฐสภา

๙. แนวโน้มอุดมการณ์ทางการเมืองในสังคมไทย (The Trends of Political Ideology)

ประชาธิปไตยในสังคมไทยแม้จะมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน กล่าวคือเริ่มต้นตั้งแต่มีการ เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบบประชาธิปไตย โดยคณะ ราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แต่ทว่าตลอดระยะเวลา เกือบ ๘๖ ปี (๒๔๗๕-๒๕๖๑) ที่ผ่านมามีความผันแปรและล้มลุกคลุกคลานอย่างต่อเนื่อง เพิ่งจะลงรากปักฐานมั่นคงในรัฐบาลสมัย พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ แม้จะเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบก็ตาม แต่สังคมไทยในขณะนั้นต่างชื่นชมและยกย่อง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ **ว่าเป็นรัฐบุรุษ** คือมีจิตใจเสียสละและรักชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง มีความ

ชื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง และตลอดระยะเวลา ๘ ปีเศษ (๒๕๒๓-๒๕๓๑) ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้สร้างคุณูปการให้กับชาติบ้านเมืองจนเจริญรุ่งเรือง^{๑๐}

จากยุค พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ถึงยุค พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (๒๕๓๑-๒๕๓๔) ประชาธิปไตยแบบไทยก็เริ่มหวั่นไหวและเสี่ยงภัยอีกวาระหนึ่ง เมื่อกลุ่มนายทหาร จปร.๕ ซึ่งมี พล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็นหัวหน้าทีมปฏิบัติการยึดอำนาจ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ โดยใช้ชื่อว่า **คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ** (รสช.) แต่เพื่อให้ดูดี จึงมอบให้พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นหัวหน้าคณะ แล้วแต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี^{๑๑}

จากยุค พล.อ.สุจินดา คราประยูร มาถึงยุค พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ซึ่งยึดอำนาจการปกครองจาก พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ในชื่อ**คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข** (คปค.) แล้วแต่งตั้ง พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี และครั้งล่าสุดมีการรัฐประหารรัฐบาลที่มีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ โดย**คณะรักษาความสงบแห่งชาติ** (คสช.) ซึ่งมี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ และ เป็นนายกรัฐมนตรี เรียกว่า มีการปฏิวัติรัฐประหาร จนแทบจะหาชื่อสำหรับเรียกค่อนข้างยาก เพราะใช้เกือบครบหมดแล้ว

บทสรุป

อุดมการณ์ทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตย ในประเทศที่กำลังพัฒนามีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ **เป็นเพียงวาทกรรม** เท่านั้น โอกาสที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม คงเป็นเรื่องที่ยากลำบากยิ่งกว่า เข็นครกขึ้นภูเขา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องเพราะประเทศที่กำลังพัฒนามีจุดอ่อนตรงที่โครงสร้างอำนาจ กล่าวคือนักการเมืองส่วนใหญ่สนใจอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง จึงมักลงเอยด้วยการทุจริตคอร์รัปชัน การซื้อสิทธิ์และขายเสียง เมื่อนักการเมืองทะเลาะกันและขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์ทางการเมือง ฝ่ายกองทัพหรืออำมาตย์ก็ฉกฉวยโอกาสล้มกระดานด้วยการยึดอำนาจ ครั้งแล้วครั้งเล่า จนดูประหนึ่งว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีแต่ความวุ่นวายขัดแย้งและแตกแยก ดังกรณีนี้ที่ประชาธิปไตยในสังคมไทยเป็นตัวอย่าง ซึ่งตลอดระยะเวลา ๘๕ ปีเศษ ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๑๙ ฉบับ และมีรัฐประหารนับครั้งไม่ถ้วน

^{๑๐} วาสนา นาน่วม, **อมตะแห่งป่าเปรม**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทไทยโพสต์ พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๕.

^{๑๑} วาสนา นาน่วม, **อมตะแห่งป่าเปรม**, หน้า ๑๔๙

รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบัน (๒๕๖๑) เป็นระยะเวลารวม ๔ ปี ซึ่งถือว่า นานมาก หากจัดให้มีเลือกตั้งทั่วไปในปลายปี ๒๕๖๑ เป็นจริงหรือเกิดขึ้นได้ จะเป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อประเทศไทย เพราะแม้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะไม่ราบรื่นหรือเรียบร้อยมากนักสำหรับสังคมไทย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับระบบเผด็จการแล้วระบบประชาธิปไตยย่อมเหนือกว่าอย่างแน่นอน เพราะระบบประชาธิปไตยคือ ดิจิทัลทางการเมืองในสังคมโลกปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยแบบไทยนิยมหรือ คสช.นิยมก็ตาม ขอให้เป็นประชาธิปไตยก็แล้วกัน มิฉะนั้นอาจจะต้องเผชิญกับสิ่งที่เรียกว่า “โลกล่อมรัฐ” อย่างไม่คาดคิดเฉกเช่นประเทศอียิปต์

เอกสารอ้างอิง

- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. **นักการเมืองไทย : จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๕๓.
- นคร พจนวรวงษ์ และอุกฤษ พจนวรวงษ์. **ข้อมูล ประวัติศาสตร์การเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ขวัญนคร, ๒๕๔๙.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. **การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔.
- บริษัทสกายบุ๊กส์. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)**. กรุงเทพมหานคร : พี เอ็ม เค สกายพริ้นติ้งส์ จำกัด, ๒๕๔๙.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. **ประชาธิปไตยโดยสังเขป**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๕๔.
- ลิขิต ธีรเวคิน. **วิวัฒนาการ การเมือง การปกครองไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.
- วสันต์ ภัยหลิกี้ (บรรณาธิการ). **ประชาธิปไตยเปื้อนเลือด**. กรุงเทพมหานคร : บ้านพระอาทิตย์, ๒๕๕๓.
- วาสนา นาน่วม. **อมตะแห่งป่าเปรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโพสต์ พับลิชชิง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๒.
- วิสุทธ์ โพธิ์แทน. **แนวคิดพื้นฐาน ของประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔.
- สมเกียรติ วันทะนะ. **อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร : อักษรข้าวสวย, ๒๕๕๑.
- สุวินัย ภรณวลัย. **การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในเชิงลึก**. กรุงเทพมหานคร : Openbooks, ๒๕๔๘.
- Birch, Anthony H. **Concepts and Theories of Modern Democracy**. London : Routledge, 1993.
- Riggs, W.Fred. **Thailand : The Modernization of Bureaucratic Policy**. Honolulu : East-west Center Press, 1966.